

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในยุคปัจจุบันโลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคไซเบอร์สเปซ (Cyberspace) ที่มีลักษณะของสังคมที่ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยอินเทอร์เน็ตสามารถย่อโลกให้เล็กลงโดยเชื่อมโยงติดต่อและส่งข้อมูลข่าวสารถึงกันทั่วโลกภายในเสี้ยววินาที จนทำให้โลกของการสื่อสารไร้พรมแดนโดยสิ้นเชิง

อินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนเครื่องมือสำคัญของการเข้าถึงข้อมูลความรู้และการเรียนรู้ และเป็นอาวูชนชนิดหนึ่งในโลกแห่งการแข่งขันทันทีที่มีความรู้เป็นฐาน (Knowledge-based) นอกจากนี้อินเทอร์เน็ตยังกลายเป็นปัจจัยหนึ่งสำหรับการดำรงชีวิตของหลายคน ดังจะเห็นได้จากบริการของอินเทอร์เน็ตมีให้พบเห็นได้ทั่วไป ทั้งในสถาบันการศึกษา ที่ทำงาน ที่บ้าน ห้างสรรพสินค้า ตู้หยอดเหรียญ หรือร้านอินเทอร์เน็ต ซึ่งเมื่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายทั่วโลกให้ติดต่อถึงกันได้หมดจนกลายเป็นเครือข่ายของโลก ดังนั้น จึงมีผู้ใช้งานบนเครือข่ายนี้จำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ การเติบโตของจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต เป็นหนึ่งในปัจจัยที่กระตุ้นให้ผู้คนเข้ามาทำกิจกรรมบนโลกไซเบอร์มากขึ้น โดยอาจใช้ในการสืบค้นข้อมูล ประกอบการค้าขาย เผยแพร่ข่าวสารข้อมูล ให้ความบันเทิง โดยอีเมล (E-Mail) ยังเป็นบริการที่ครองแชมป์ความนิยมในออนไลน์มากที่สุด แต่ทว่าขณะนี้ทั่วโลกกำลังจับตามองความนิยมใหม่ที่กำลังมาแรง และอาจจะมาแทนที่อีเมลได้ นั่นคือ เว็บบล็อก (Weblog) หรือบล็อก (Blog) ที่มาพร้อมกับคำเรียกขานผู้เขียนบล็อกว่า “บล็อกเกอร์” (Blogger) ซึ่งนับวันมีแต่เพิ่มจำนวนมากขึ้น โดยจากรายงานของเว็บค้นหาบล็อกเทคโนโลยี ได้อ้างไว้ว่า ปัจจุบันในอินเทอร์เน็ต มีบล็อกมากกว่า 94 ล้านบล็อกทั่วโลก¹

เว็บบล็อก (Weblog) มาจาก Web (เว็ลด์ไวต์เว็บ) และ Log (ปูม บันทึก) รวมกันหมายถึง การบันทึกบนเว็ลด์ไวต์เว็บ² ดังนั้น บล็อกจึงเป็นเว็บไซต์ประเภทหนึ่ง ที่ถูกเขียนขึ้นในลำดับที่เรียงตามเวลาในการเขียน โดยจะแสดงข้อมูลที่เขียนล่าสุดไว้แรกสุด ผู้ที่คิดชื่อนี้คือ Jorn

¹“Technology,” <<http://technorati.com>>, สิงหาคม 2550.

²“Blog... ศิลาไฮเทค กล่องดำแห่ง GURU,” COMPUTER.TODAY 309 (พฤษภาคม 2550):72-77.

Barger ทั้งนี้ เว็บบล็อกนับว่าเป็นเครื่องมือสื่อสารรูปแบบใหม่ ที่ได้เข้ามามีบทบาทในการสื่อสารที่สำคัญในยุคไซเบอร์ เพราะเว็บบล็อกทำได้ตั้งแต่แสดงภาพ แสดงข้อมูลมัลติมีเดีย จัดทำโพลโหวต เพลงประกอบเว็บ ระบบแสดงความคิดเห็น

บล็อกเป็นเว็บไซต์ที่มีเนื้อหามากมายหลากหลายขึ้นอยู่กับผู้เขียนบล็อก หรือเจ้าของบล็อก ไม่ว่าจะเป็นการประกาศข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น และการเผยแพร่ผลงาน หรืออย่างง่ายที่สุดก็คือการบันทึกเรื่องส่วนตัว เช่น ไดอารี่ออนไลน์ หรือการเขียนบทความที่ผู้เขียนบล็อกมีความสนใจในด้านนั้นๆ เช่น บล็อกประเภทวิจารณ์การเมือง หรือแสดงทรรศนะส่วนตัวต่อเหตุบ้านการเมือง การวิจารณ์หรือให้ความความเห็นต่อผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ตัวเองเคยใช้ หรือซื้อมานอกจากนี้ บล็อกยังสามารถแตกแขนงไปในเนื้อหาด้านวิชาการต่างๆ อีกมากมาย ตามแต่ผู้เขียนบล็อกจะเป็นคนที่ถนัดในด้านใดการเขียนบล็อก หรือสร้างบล็อกขึ้นมาสักหนึ่งแห่ง จนทำให้ผู้คนจำนวนมากได้เข้ามาเขียนและเผยแพร่แนวความคิดของตนได้ง่าย ในขณะที่ยังมีความคิดเห็นอีกจำนวนมากเช่นเดียวกันจากผู้ที่เข้ามาอ่านแล้วพิมพ์ความคิดเห็นหรือตอบกลับในบล็อกนั้นๆ ทำให้ในบล็อกมีการปฏิสัมพันธ์กันทางความคิด (Interactive) ระหว่างคนเขียนและคนอ่านได้เป็นอย่างดี

ลักษณะที่ทำให้เว็บบล็อกแตกต่างจากสื่อสมัยใหม่ต่างๆ เช่น เว็บบอร์ด เว็บไซต์ คือเว็บบล็อกนั้น เจ้าของบล็อกจะเป็นผู้เขียนบทความขึ้นมาก่อน หลังจากที่ผู้เข้าชมอ่านแล้ว ก็จะแสดงความคิดเห็นของตนไว้ในตอนท้ายของบทความนั้นๆ ส่วนเว็บบอร์ดเป็นหน้าเว็บสำหรับแสดงความคิดเห็นเป็นหลัก โดยส่วนใหญ่มักจะทำกันขึ้นมาเป็นเว็บบอร์ดเฉพาะด้านขึ้นมา เช่น เว็บบอร์ดคลังดิจิตอล เว็บบอร์ดการเมือง แล้วผู้เข้าชมเว็บบอร์ดจะเป็นผู้ตั้งคำถามขึ้นในเว็บบอร์ดนั้น ผู้เข้าชมเว็บบอร์ดรายอื่น หรือสมาชิกเว็บบอร์ดรายอื่นก็จะทำการตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็นในหัวข้อที่ตั้งไว้ นั่น นอกจากนั้น เว็บบล็อกยังแตกต่างจากเว็บไซต์ในแง่ของรูปแบบเนื้อหา และในแง่ของการสื่อสาร เพราะเว็บบล็อกเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง ระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน (อาจจะผู้อ่านกับผู้อ่านกันเองด้วยก็ได้) ส่วนเว็บไซต์ส่วนใหญ่จะเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว นั่นคือ ผู้เขียนเป็นผู้สร้างและผู้อ่านเป็นผู้รับ

ทั้งนี้ ต้นกำเนิดเว็บบล็อก เริ่มมีใช้มาตั้งแต่เดือนธันวาคม ปี 1997 โดยการเขียนเว็บบล็อกเกิดขึ้นครั้งแรกที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งในช่วงแรกใช้เป็นที่เก็บเก็บลิงค์ทางอินเทอร์เน็ตส่วนตัว แต่ภายหลังหลายเว็บไซต์ชื่อดังอย่างเช่น Blogger.com ของกูเกิลได้เปิดตัวบริการบล็อกและมีการนำพื้นที่มาใช้เป็นที่เก็บเรื่องราวและข้อมูลส่วนตัวเสมือนเป็นไดอารี่ออนไลน์ที่อนุญาตให้ผู้อ่านแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าของบล็อกจนได้รับความนิยมและ

แพร่หลายไปทั่วโลก จนกระทั่งปี ค.ศ.2004 คนเขียนบล็อก หรือบล็อกเกอร์ (Blogger) ก็ได้รับการยอมรับจากสื่อและสำนักข่าวต่างๆ ถึงความรวดเร็วในการให้ข้อมูลตั้งแต่เรื่องการเมืองไปจนกระทั่งเรื่องราวของการประชุมระดับชาติ และจากเหตุการณ์เหล่านี้ นับได้ว่าบล็อก เป็นสื่อชนิดหนึ่งที่ไม่ต่างจาก วีดีโอ สิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ หรือแม้กระทั่งวิทยุ

นอกจากนี้ เป็นที่คาดกันว่าแนวโน้มการใช้งานเว็บบล็อกในอนาคต จะมีการประยุกต์ไปใช้งานเชิงธุรกิจมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากบริษัทเอกชนชื่อดังหลายแห่ง เช่น Google, Yahoo ได้มีการจัดทำบล็อกของบริษัทขึ้น เพื่อเสนอแนวความคิดใหม่ให้กับลูกค้า เพราะบล็อกสามารถเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ที่สร้างความรู้สึกเป็นกันเอง สามารถสื่อสารกับลูกค้าได้โดยตรง และได้รับการตอบรับจากทางลูกค้าที่แสดงความคิดเห็นตอบกลับเข้าไป เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ บริษัทบางแห่งใช้บล็อกเข้ามาแทนที่การใช้เว็บไซต์ของตน หรือสื่อออนไลน์อื่นๆ เช่น เว็บเพจ จดหมายข่าว ข่าวประชาสัมพันธ์ และแบนเนอร์ ในการโฆษณา หรือประชาสัมพันธ์สินค้า หรือผลิตภัณฑ์ของตน ในขณะที่บางรายเลือกใช้บล็อกเป็นอีกช่องทางหนึ่งเพื่อเสริมเพื่อให้กลยุทธ์การสื่อสารแข็งแกร่งยิ่งขึ้น และเพื่อให้เข้าถึงส่วนหนึ่งของสังคมกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง

สำหรับประเทศไทยนั้น กระแสความนิยมในการเขียนบล็อกกำลังได้รับความนิยมมากขึ้น ปัจจุบันมีผู้ให้บริการบล็อกไทยไม่ต่ำกว่า 10 ราย เช่น Bloggang.com, Blogrevo.com, Exteen.com, Mblog.com, Blog.mthai.com, lblog.co.th, Storythai.com, Blog.sanook.com, Thaiwordpress.com และ Planet.kapook.com ทั้งนี้ จากรายงานการวิจัยของไมโครซอฟท์ในหัวข้อ Blogging Thailand : A Windows Live Report ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 พันคน จากผู้เข้าใช้งานเว็บไซต์เอ็มเอสเอ็น (MSN) ในประเทศไทย ระบุว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตชาวไทยกว่า 20 % หรือประมาณ 1.7 ล้านราย จากจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ต 8.4 ล้านคนทั่วประเทศ มีการใช้งานเว็บบล็อก ทำให้ไทยเป็นประเทศที่มีผู้ใช้เว็บบล็อกสูงสุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และสะท้อนให้เห็นว่า ไทยกำลังเข้าสู่ยุคที่ผู้ใช้เป็นผู้สร้างเนื้อหาบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต หรือ "User-Generate Content"³ อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมการใช้เว็บบล็อกในประเทศไทยยังคงจัดว่าอยู่ในระยะแรกของการพัฒนา โดยผู้ใช้งานเว็บบล็อกยังคงเป็นเพียงคนบางกลุ่มซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก และส่วนใหญ่มักจะกระจุกตัวอยู่ในแวดวงการศึกษาและวงการธุรกิจเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ในฐานะที่

³ สุจิตร์ ลีสงวนสุข, "เปิดโผ 'Blog' ไทย ชุมชนใหม่ไฮเทค,"

<http://www.bangkokbizweek.com/20070103/ibiz/index.php?news=column_22567238.html>, 19 มกราคม 2550.

เว็บบล็อกเป็นเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่รูปแบบหนึ่งที่มีศักยภาพสูง และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง หากได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้นำมาใช้กับสังคมไทยอย่างถูกต้อง เหมาะสม และแพร่หลาย ซึ่งอาจเป็นกลไกสำคัญต่อการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของไทยให้มั่นคง

ดังนั้น ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นผู้หนึ่งที่มีเว็บบล็อกเป็นของตัวเอง และนิยมการเข้าไปอ่านเรื่องราวต่างๆ ที่ผู้เขียนบล็อกคนอื่น ๆ นำมาเขียนหรือเผยแพร่ไว้ในเว็บบล็อกส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวชีวิตประจำวัน บทความทางวิชาการ การประกาศข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น และการเผยแพร่ผลงานต่างๆ จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษาว่าผู้ใช้เว็บบล็อกในเขตกรุงเทพมหานครนั้นมีลักษณะทางประชากรศาสตร์อย่างไร พฤติกรรมการใช้งานเว็บบล็อกเป็นอย่างไร ตลอดจนมีความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้เว็บบล็อกอย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพิจารณาปรับปรุงหรือกำหนดแนวทางการใช้งานเว็บบล็อกให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มจำนวนผู้ใช้งานให้แพร่หลายมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการขยายตัวไปสู่การเป็นประเทศในยุคสังคมสารสนเทศต่อไป

ปัญหานำการศึกษา

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ใช้เว็บบล็อกในเขตกรุงเทพมหานครเป็นอย่างไร
2. ผู้ใช้เว็บบล็อกในเขตกรุงเทพมหานครมีพฤติกรรมการใช้เว็บบล็อกอย่างไร
3. ผู้ใช้เว็บบล็อกในเขตกรุงเทพมหานครมีความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้เว็บบล็อกมากน้อยเพียงใด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ของผู้ใช้เว็บบล็อกในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้เว็บบล็อกของผู้ใช้เว็บบล็อกในเขตกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อศึกษาความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้เว็บบล็อกของผู้ใช้เว็บบล็อกในเขตกรุงเทพมหานคร

สมมติฐาน

1. ผู้ใช้เว็บบล็อกในเขตกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้เว็บบล็อกแตกต่างกัน
2. ผู้ใช้เว็บบล็อกในเขตกรุงเทพมหานครที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์แตกต่างกัน มีความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้เว็บบล็อกแตกต่างกัน
3. พฤติกรรมการใช้เว็บบล็อกมีความสัมพันธ์กับความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้เว็บบล็อก

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งศึกษาเฉพาะผู้ใช้เว็บบล็อกในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเก็บข้อมูลในเดือน ธันวาคม 2550 - มกราคม 2551 เป็นเวลาทั้งสิ้น 2 เดือน

นิยามศัพท์

เว็บบล็อก หมายถึง เว็บไซต์รูปแบบหนึ่งที่ใช้ สามารถเขียนบทความ บันทึกประจำวัน ประกาศข่าวสาร แสดงความคิดเห็น หรือเผยแพร่ผลงานไว้ในเว็บบล็อกส่วนตัวโดยผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต โดยที่ผู้ใช้ต้องทำการสมัครสมาชิกเข้าสู่ระบบในเว็บไซด์ต่างๆ ที่ให้บริการ พื้นที่บล็อกจึงจะสามารถใช้งานได้

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ หมายถึง อายุ เพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ต่อเดือนของผู้ใช้เว็บบล็อกในเขตกรุงเทพมหานคร

พฤติกรรมการใช้เว็บบล็อก หมายถึง จำนวนครั้งที่เขียนบล็อกต่อสัปดาห์ จำนวนระยะเวลาเฉลี่ยในการเขียนบล็อกในแต่ละครั้ง ช่วงเวลาที่เขียน จำนวนปีที่เขียน และสถานที่ที่ใช้เขียน

ความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับ หมายถึง ระดับของการคาดคะเนของบุคคลที่มีต่อประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้เว็บบล็อก ดังนี้

- ด้านการติดต่อสื่อสาร ได้แก่ ช่วยให้ติดต่อสื่อสารได้สะดวกขึ้น ช่วยให้ติดต่อสื่อสารได้เร็วขึ้น ช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร ช่วยประหยัดเวลาในการติดต่อสื่อสาร ใช้ติดต่อสื่อสารกับกลุ่มคนใกล้ชิด ใช้สานสัมพันธ์กับคนกลุ่มใหม่ๆ

- ด้านการจัดการความรู้ ได้แก่ ช่วยเป็นเครื่องมือบันทึกข้อมูลความรู้ส่วนตัว ช่วยเป็นเครื่องมือเผยแพร่ความรู้ให้กับผู้อื่น ช่วยเป็นเครื่องมือแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น ช่วยให้ค้นพบผู้มีความรู้ ความชำนาญในด้านต่าง ๆ ช่วยให้ผู้อื่นสามารถนำความรู้ในบล็อกไปใช้ในเกิดประโยชน์ ช่วยเป็นศูนย์รวมความรู้ของกลุ่ม

- ด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ ช่วยเป็นช่องทางขายสินค้า สามารถรวบรวมเนื้อหาในบล็อกออกขายเป็นหนังสือเล่ม (Pocket Book) สามารถทำเป็นงานอดิเรกได้ สามารถหารายได้จากระบบโฆษณาในบล็อก ช่วยให้มีโอกาสได้งานใหม่ ช่วยเป็นช่องทางนำเสนอผลงานส่วนตัว ช่วยพัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์สมัยใหม่

- ด้านการพักผ่อนและความบันเทิง ได้แก่ ช่วยให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ช่วยให้คลายเหงา ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน สนุกสนาน ช่วยให้ปลดปล่อยอารมณ์ ช่วยให้หลีกเลี่ยงปัญหาที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน ช่วยให้สะท้อนความเป็นตัวของตัวเอง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงลักษณะทางประชากรศาสตร์ พฤติกรรม และความคาดหวังต่อประโยชน์ที่จะได้รับจากการใช้เว็บบล็อกของผู้ใช้เว็บบล็อกในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเป็นแนวทางความรู้ที่อาจเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องที่จะนำไปเป็นแนวทางพัฒนาวางแผนการสื่อสารในเรื่องต่าง ๆ โดยใช้สื่อสมัยใหม่ เพื่อที่จะพัฒนาระบบสื่อสารของประเทศทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับส่วนรวมให้มีความก้าวหน้าทันสมัยขึ้น
3. ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจจะทำการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับเว็บบล็อกในอนาคตต่อไป